

İLKOKUL VE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ‘BARİŞ’ KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARININ METAFORLAR YARDIMIYLA ANALİZİ

Dilek Çapar*

dlkpr@hotmail.com

Özet

Hızla gelişen ve değişen dünyada, sosyal, politik ve ekonomik alanda yaşanan gelişmeler ve değişmeler toplumdaki bireylerin istenmeyen davranışlarını ortadan kaldırmada etkili olamamaktadır. Bu noktada toplumda, eşitlik, adalet, demokrasi, insan hakları, hoşgörü ve dayanışmaya dayanan barış kültürünün oluşturulmasının önemi açıktır. Bu çalışmanın amacı ilk ve ortaokul öğrencilerinin barış kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla tespit etmektir. Araştırmanın çalışma grubu, uygun örnekleme yoluyla 2013-2014 Eğitim-Öğretim yılında, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin birlikte eğitim gördüğü Antalya Muratpaşa ilçesinde bir okuldan seçilmiştir. Çalışma grubunu, ilkokul 3 ve 4. sınıflardan 93; ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflardan 163 öğrenci olmak üzere toplam 256 öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışmada ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin, barış kavramına ilişkin sahip oldukları algıları ortaya çıkarmak için, öğrencilerin her birinden “Bana göre barış ...benzer; çünkü ...” cümlesini tamamlanması istenmiştir. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması Adlandırma, Eleme ve Arıtma, Kategori Geliştirme Aşamaları, Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama, Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma olmak üzere beş aşamada gerçekleştirilmiştir. İlkokul ve ortaokul öğrencileri barış kavramına ilişkin toplam 50 adet geçerli metafor üretmişlerdir. 34 metafor, yalnızca bir öğrenci tarafından üretilmiştir. Diğer 16 meteforun, ise 2 ile 55 öğrenci arasında değiştiği tespit edilmiştir. Bazı metafor 2, bazı metafor ise 55 öğrenci tarafından üretilmiştir. Görüldüğü gibi ilkokul ve ortaokul öğrencileri tarafından barış kavramına ilişkin çok sayıda metafor kullanılmıştır. Öğrenciler tarafından barış kavramına ilişkin en çok tercih edilen metaforun ‘sevgi’ olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin ürettikleri meteforların hepsinin olumlu olduğu ve öğrencilerin barışı olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Barış, Barış Eğitimi, Barış Algısı, Metafor.

THE ANALYSIS OF THE PERCEPTION OF PRIMARY AND SECONDARY SCHOOL STUDENTS' REGARDING THE CONCEPT OF PEACE VIA METAPHORS

Abstract

In a rapidly developing and changing world, developments and changes in social, political and economic fields cannot be effective in eliminating the unwanted behaviors of individuals in the society. At this point, the importance of establishing a culture of peace based on equality, justice, democracy, human rights, tolerance and solidarity is clear in society. The aim of this study is to determine the perceptions of primary and secondary school students about the concept of peace through metaphors. The study group of the study was selected from a school in the district of Muratpaşa, Antalya where the primary and secondary school students were educated together in the 2013-2014 academic year through appropriate sampling. The study group consisted of 93 primary and third grade students; A total of 256 students consist of 163 students from secondary school 5, 6, 7 and 8th grades. In this study, in order to reveal the perceptions of primary and secondary school students about the concept of peace, “Peace for me... is similar to each of the students; because...” was asked to complete. Content analysis technique was used in the evaluation of the data obtained. The analysis and interpretation of metaphors were carried out in five stages: Naming, Screening and Treatment, Category Development Phase, Ensuring Validity and Reliability, Transferring Data to Computer Environment. Primary and secondary school students produced a total of 50 valid metaphors for the concept of peace. 34 metaphors were produced by only one student. The other 16 metaphors ranged from 2 to 55 students. Some metaphors were produced by 2 students and some metaphors by 55 students. As it is seen, many metaphors about the concept of peace were used by primary and secondary school students. It was seen that the most preferred metaphor for the concept of peace by students was “love”. According to the findings of the research, it was concluded that all the metaphors produced by the students were positive and students perceived peace positively.

Keywords: Peace, Peace Education, Peace Perception, Metaphor.

* Dr., Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü

GİRİŞ

Barış, özgürlük, eşitlik ve adaletle birlikte hemen hemen her toplumda en arzu edilen değerlerden biridir. İnsanlar tarafından güdülen ve hevesle istenen tüm olumlu nitelikleri içeren genel, olumlu bir devleti çağrıştıran bir ana kavram- evrensel bir sembol haline gelmiştir. Barış, şiddetin olmaması durumundan daha çok şeyi ifade eden ve hayal etmeyi motive eden bir kavramdır. Barış, insanların anlaşmazlıklarını birlikte çözmeye çalışmaları, adaletin esaslarına saygı göstermeleri, temel ihtiyaçlarını karşılamaları, insan haklarına değer vermeleri durumunu vurgulamaktadır. Barış, yaşama saygı göstermeyi ve ayrımcılık yapmadan ya da önyargılı davranmadan tüm insanların onuruna saygı göstermeyi içermektedir (Harris ve Morrison, 2003). Barış, sadece fiziksel pasifizm ya da savaşın olmayışı demek değildir; barış, her türlü adaletsizliğin yok edilmesini gerektirir ve temel insan haklarının ihlal edildiği bir toplumda var olamaz. Olumlu barış, toplum, ülke ve genel olarak dünyadaki herkes ve hatta gelecek nesiller için sosyal, ekonomik ve siyasi adaleti içerir (Galtung, 1969; Hicks 1985; Navarro-Castro ve Nario-Galace 2008; Fountain,1999;akt. Yılmaz, 2011). Barış kültürü, eşitlik, adalet, demokrasi, insan hakları, hoşgörü ve dayanışma ilkelerine dayanan ve birlikte yaşamayı ve bölüşmeyi destekleyen bir kültürü ifade etmektedir. Bu bağlamda anlaşmazlıkların kökenine inerek önlem almaya çalışır. Diyalog ve karşılıklı görüşmelerle sorunları çözmeye yönelir. Herkesin bütün haklardan yararlanmasını ve toplumun gelişme sürecine katılmasını güven altına almayı amaçlar. Bu amaçlara kültür ve eğitim yoluyla ulaşır (Sertel & Kurt, 2004). Barış, insanların problemlerini çözmeleri, adalet esaslarına saygı göstermeleri, insan haklarına önem vermeleri, her türlü ayrımcılık ve önyargıdan kaçınmaları ve insan onuruna saygı göstermeleri için var olan bir kavramdır. Bu nedenle barış, barışa inanan ve barış için mücadele edecek bireylere ihtiyaç duyar.

Jensen'e (2006), göre nitel ya da nicel herhangi bir araştırma çabasının altında yatan varsayımlardan birisi, araştırmanın çevreyi daha iyi anlamak için yapılan bir girişim olmasıdır. Araştırmacı konusuyla ilgili olarak onu geliştirme, değiştirme ya da bir şeyleri daha iyi bilme arzusuna sahip olmaktadır. Araştırmacı ve katılımcılar bunu başarmak için daha önceden var olan bilgi ve deneyimi kullanmaktadırlar. Bu da tam olarak metaforun başardığı şeydir (Ünal & Ünal, 2010).

Metafor TDK (2011) tarafından “bir ilgi veya benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz” olarak tanımlanmaktadır. Metafor kavramını, araştırmacılar farklı biçimlerde tanımlamaktadırlar. Saban, Koçbeker ve Saban (2006), “bir bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu, anlamada ve açıklamada işe koşabileceği güçlü bir zihinsel araç” olarak açıklamaktadırlar. Cerit (2008), “insanların hayatı, çevreyi, olayları ve nesnelere nasıl gördükleri; farklı benzetmeler kullanarak açıklamaya çalışırken kullandıkları bir araç” olarak ifade etmiştir. Morgan (1998), “bir düşünce ve görme biçimi” olarak ifade ederken; Lakoff ve Johnson (2005) ise, metaforu “bir düşünce malzemesi, insan kavrayışının bir şekli ve sadece bir söz figürü değil aynı zamanda bir düşünce figürü” olarak tanımlamıştır. Mutlu (1998), “Benzetme kavramıyla yakın bir anlam taşıyan metafor kavramı, bilinmeyeni bilinene aktarmak suretiyle açıklamak ya da nitelikleri bir gerçeklik düzleminden bir başkasına aktarmak suretiyle iş gören bir söz ya da görüntü aracı” olarak tanımlamaktadır. Metafor, bireylerin kendi dünyalarını anlamalarına ve yapılandırmalarına yönelik güçlü bir zihinsel haritalama ve modelleme mekanizması olarak dikkat çekmektedir

Metaforlar öğretimde ve öğretmen eğitiminde; profesyonel düşünme, profesyonel kimlik geliştirme, pedagojik bir araç, bir yansıtma aracı, değerlendirme aracı, bir araştırma aracı, program kuramı, zihinsel model,

keşfetmede bir araç ve öğretimde değişim için bir araç olarak kullanılmıştır (Saban, 2006). Literatüre bakıldığında metaforlar yolu ile veri toplanarak yürütülen araştırmaların son dönemlerde arttığı görülmektedir.

Jensen (2006) ERIC veri tabanında yaptığı genel taramada çalışma için temel metot olarak metaforların ve metafor analizinin kullanıldığı 1129 çalışma bulmuştur (Akt.Ünal&Ünal, 2010). Bu çalışmada metaforlar bir araştırma aracı olarak kullanılmaları nedeniyle, aşağıda eğitimde metaforlar yolu ile verilerin toplandığı veya analiz edildiği çalışmalar incelenmiştir.

Saban (2009) öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları “Öğrenci...gibidir, çünkü...” ibaresini tamamlamaları ile incelemiştir. Öğretmen adayları öğrenci kavramına ilişkin 156 adet geçerli metafor üretmişler ve bu metaforlar 11 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre öğretmen adaylarının %29.6’sı öğrenciyi gelişen bir varlık olarak, % 22.6’sı ham madde olarak, % 18.5’i öğrenciyi boş bir zihin olarak, % 8.9’u itaatkar bir varlık olarak, % 5.2’si pasif bilgi alıcısı olarak, % 4.2’si değerli bir varlık olarak, % 3.5’i bilgi yansıtıcı olarak, % 3’ü kendi bilgisinin inşacısı olarak, %1.8’i özürlü bir varlık olarak, % 1.5’i sosyal katılımcı olarak ve % 1.3’ü ise sosyal sermaye olarak algılamaktadırlar. Belirlenen bu kavramsal kategorilerin program türü, cinsiyeti ve sınıf düzeyi bakımında anlamlı farklılık gösterdiği de tespit edilmiştir.

Öztürk (2007), sosyal bilgiler, sınıf ve fen bilgisi öğretmen adaylarının, coğrafya kavramına ilişkin algıları metaforlar aracılığıyla ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmaya 2006 - 2007 eğitim ve öğretim yılı Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören toplam 357 son sınıf öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın verileri öğrencilerin “Coğrafya...gibidir, çünkü.....”cümlesini tamamlamalarıyla elde edilmiştir. Toplanan verilerin analizinde, içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının % 33’ü coğrafyayı “yaşam kaynağı olarak”, % 23.2’ si “yaşam alanı olarak”, % 8.1’i “yol buldurucu- yönlendirici olarak” ve % 7.5’i “farklı branşları barındırıcı olarak” algıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Inbar (1996) araştırmasında katılımcılardan “öğrenci”, “öğretmen”, “okul yöneticisi” ve “okul” kavramlarına ilişkin metafor üretmeleri istenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğrenci için “flora, tutsak, yalnız...”, öğretmen için “lider, savaşan, öğreten...”, okul için “makine, depo, çerçevelemiş dünya...” ve okul yöneticisi için “otoriter güç, çiftçi...” gibi metaforlar üretildiği görülmüştür.

Silman ve Şimşek’in (2006) çalışmalarında metaforu, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletlerinde ilkökulda görev yapan öğretmen ve yöneticilerin, okulları ve merkezi eğitim kurumları hakkında görüşlerini belirlemek amacıyla kullanılmıştır.

Singh (2010) yüksek lisans öğrencilerinin eğitim liderliği üzerine algılarını metaforlar ile betimlemiştir. Araştırmada eğitim liderliğine ilişkin trafik polisi, ayakkabı çifti, mısır tarlası, yelkenlideki denizci, şarap üzümü, ocağın üstü, toplumu resmetmekle görevli bir sanatçı gibi metaforlar üretildiği görülmüştür.

Cerit (2008), müdür kavramına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin algılarını metaforlar ile belirlemiştir. Araştırmayı ilkökul ve ortaokul okullarında öğrenim görmekte olan 600 öğrenci, 203 öğretmen ve 51 yönetici ile gerçekleştirmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler, öğretmenler ve yöneticilerin müdür kavramına ilişkin ürettikleri metaforlar ise şunlardır; bakıcı, gardiyan, kral, bahçıvan, patron ve hâkim.

Barış, insanın kendi kendisiyle barışık olmasını içeren bireysel, daha sonra ailesel ve nihayet toplumsal ve evrensel bir ihtiyaçtır ve bu bağlamda kazanılması gereken bir değerdir. Bu kazanılan değerler çocuğun zihinsel

ve duygusal gelişimi arasındaki etkileşimi içerir. Düşünce gelişimi: bilgi, anlayış, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme gibi etkileyici bileşenler olarak düzenlenmelidir. Öğrencilerin bilinçaltını oluşturan güdüler ve davranışlar öğrencilerin hareketlerinin idaresini ve kalitesini belirleyen değerlerdir (Hendrick, 1998).

Literatür incelendiğinde, 'Barış' kavramına ilişkin metafor çalışması, bulunmadığı görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında, yapılan bu araştırmanın ilk olma özelliği taşımakta olduğu söylenebilir. Bu kapsamda, araştırmadan elde edilen bulguların, öğretmenlerin ve diğer ilgililerin dikkatini barış eğitimi konusuna çekebilmek ve konuyla ilgili daha kapsamlı araştırmalara temel oluşturması bakımından yararlı olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilk ve ortaokul öğrencilerinin barış kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla tespit etmektir. Bu amaç çerçevesinde, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1- İlkokul ve ortaokul öğrencileri, barış kavramına ilişkin sahip oldukları algıları hangi metaforlar aracılığıyla açıklamaktadır?
- 2- Bu metaforlar, ortak özellikleri bakımından, hangi kategoriler altında toplanmaktadır?
- 3- Üretilen metaforlar cinsiyete göre değişmekte midir?
- 4- Üretilen metaforlar sınıf seviyesine göre değişmekte midir?

Araştırma Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden "olgu bilim" kullanılmıştır. Olgu bilim (fenomenoloji) deseni, farkında olduğumuz ama derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgu bilim, bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Antalya Muratpaşa ilçesinde dönüşümlü (sabah/öğlen) eğitim yapan bir okulda eğitim görmekte olan, 93 ilkokul ve 163 ortaokul olmak üzere toplam 256 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubuna ilkokul 1. ve 2. Sınıf öğrencileri, gelişimsel dönem olarak somut işlem döneminde oldukları için dahil edilmemişlerdir. Çalışma grubunu, ilkokul 3. ve 4.sınıf, ortaokul 5,6,7 ve 8. sınıflar olmak üzere 137 kız, 119 erkek toplam 256 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubu uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, zaman para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesi olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, 2012).

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete göre yüzde ve frekans tablosu

cinsiyet	frekans (f)	yüzde (%)
Kız	137	%54
Erkek	119	%46
Toplam	256	%100

Tablo 1’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 256 ilkokul ve ortaokul öğrencisinin 137’sini kız ve 119’nu erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle, çalışma grubunun % 54’ünü kızlar, % 46’sını ise erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 2: Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf seviyesine göre cinsiyet frekans tablosu

Sınıf seviyesi	Kız	Erkek	Toplam
3. sınıf	21	25	46
4. sınıf	26	21	47
5. sınıf	18	16	34
6. sınıf	21	17	38
7. sınıf	23	19	42
8. sınıf	28	21	49
Toplam	137	119	256

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan toplam 256 ilkokul ve ortaokul öğrencisinin 21’i kız ve 25’i erkek olmak üzere 46’sı 3. sınıf öğrencilerinden, 26’sı kız ve 21’i erkek olmak üzere 47’si 4. sınıf öğrencilerinden, 18’i kız ve 16’sı erkek olmak üzere 34’ü 5. sınıf öğrencilerinden, 21’i kız ve 17’si erkek olmak üzere 38’i 6. sınıf öğrencilerinden, 23’ü kız ve 19’u erkek olmak üzere 42’si 7. sınıf öğrencilerinden ve 28’i kız ve 21’i erkek olmak üzere 49’u 8. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın veri toplama sürecinden önce, bireylerin sahip olduğu algıları ortaya çıkarmada metaforların bir araç olarak kullanıldığı ilgili araştırmalar incelenmiştir. Yapılan araştırmalarda katılımcıların ‘Rehber öğretmen...benzer, çünkü.....’ veya ‘Coğrafya ... gibidir; çünkü ...’ gibi açık uçlu cümleleri tamamlamaları istendiği görülmüştür. İlgili araştırmalara dayanarak, bu araştırmada da ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin, barış kavramına ilişkin sahip oldukları algıları ortaya çıkarmak için, öğrencilerin her birinden ‘‘Bana göre barış ...benzer; çünkü ...’’ cümlesini tamamlanması istenmiştir. Bu amaç için öğrencilerden boş bir kağıt çıkartmaları istenmiştir. Sınıf tahtasına ‘‘Bana göre barış.....’’ya benzer, çünkü...’’ cümlesi yazılmış, her öğrenciye boş bir kâğıt verilerek, benzetmenin somut, soyut, canlı cansız varlıklara ve ya herhangi bir şeye yapılabileceği, çünkü ile de benzetmenin gerekçesini yazmaları istenmiştir.

Öğrencilerden bu ifadeyi kullanarak ve sadece tek bir metafor üzerinde yoğunlaşarak, düşüncelerini dile getirmeleri istenmiştir. Saban (2009), metaforların bir araştırma aracı olarak ele alındığını, çalışmalarda “benzer” kelimesinin genellikle “metaforun konusu” ile “metaforun kaynağı” arasındaki bağı daha açık bir şekilde çağrıştırmak için kullanıldığını ifade etmektedir. Ayrıca cümlede “çünkü” kelimesine yer verilerek katılımcıların kendi metaforları için bir gerekçe sunmalarının istendiğini de ifade etmiştir. Öğrencilere barış kavramına ilişkin kendi metaforlarını yazmaları için 5 dakikalık bir süre verilerek öğrencilerin kendilerinin yazdığı cümleler, birer “belge” ve “doküman” olarak bu araştırmanın temel veri kaynağını oluşturmuştur.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu çalışmada, elde edilen verilerin değerlendirilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verileri açıklayabilecek kavramalara ve ilişkilere ulaşmayı amaçlamaktadır. İçerik analizinde birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamak esastır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması beş aşamada gerçekleştirilmiştir.

1. Adlandırma
2. Eleme ve Arıtma
3. Kategori Geliştirme Aşaması,
4. Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama
5. Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Adlandırma Aşaması

Metaforların alfabetik sıraya göre geçici bir listesi yapılmıştır. Metaforların belirgin bir şekilde dile getirilip getirilmediğine bakılmıştır. Metafor yazılmamış kâğıtlar tespit edilmiştir.

Eleme ve Arıtma Aşaması

Öğrencilerin yazdıkları metaforlar tekrar tek tek okunup gözden geçirilerek, her metafor; metaforun konusu, metaforun kaynağı ve metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki bakımından analiz edilmiştir. Herhangi bir metafor kaynağını içermeyen, herhangi bir gerekçenin sunulmadığı, birden fazla kategoriye ait özellikleri içeren, mantıksız ve barış kavramının daha iyi anlaşılmasına herhangi bir katkısı olmayan metaforlar (toplam 8 kâğıt) araştırma kapsamının dışında tutulmuştur.

Kategori Geliştirme Aşaması

Metaforlar, barış kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından irdelenmiştir. Öğrenciler tarafından üretilen 50 metafor barış kavramına ilişkin sahip olduğu bakış açısına göre belli bir tema ile ilişkilendirilerek, toplam 4 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması

Araştırmanın geçerliliğini sağlamada iki önemli süreç gerçekleştirilmiştir.

1. Veri analiz süreci detaylı bir şekilde açıklanmıştır.
2. Bulguların işlenmesinde ve yorumlanmasında öğrencilerin kendi kaleme aldıkları metafor imgeleri, temel veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için, araştırmada ulaşılan 4 kavramsal kategori altında verilen metaforların, söz konusu bir kavramsal kategoriye temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanın yaptığı eşleştirmeler araştırmacının kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenilirliği, Miles ve Huberman'ın (1994) formülü (Güvenirlik= görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır.

Toplam 50 metafor üretildiği göz önüne alındığında, 46 metaforun aynı temaya yerleştirildiği, 4 metaforun farklı temalara yerleştirildiği, buradan da yaklaşık %92'lik bir görüş birliği olduğu anlaşılmış ve güvenirliliğin yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma

Toplam 50 adet metaforun belirlenmesinden sonra metaforların oluşturduğu 4 adet kavramsal kategori geliştirildi. Bütün veriler bilgisayar ortamına aktarıldı. Bu işlemten sonra, 50 metafor ve 4 kategoriye temsil eden katılımcı sayısı (f) ve yüzdesi (%) hesaplandı.

BULGULAR

Tablo 3: Üretilen metaforların temalara dağılım tablosu

Barışın birleştirici özelliği	Barışın yaşamsal özelliği	Barışın gelişim değişim özelliği	Barışın toplumsal özelliği
Sevgi	Anne	Çiçek	Dostluk
Paylaşmak	Baba	Ağaç	Yardımlaşma
Yapıştırıcı	Kardeş	Çiçekli bahçe	Huzur
Zincir	Aile	Kuş	Birlik
İyilik	Abi	Dünya	Dünya kardeşliği
Ortaklık	Abla	Çocuk	Aşk
Sarılmak	Tuz	Futbol	Hak
Vatan	Özgürlük	Kedi	Saygı
Ev	Su	Yağmur	Öğretmen
Mevlana	Hayat	Güvercin	Okul
Mutluluk	Güneş	Gökkuşağı	Egemenlik
	Aydınlık	Ay	Kabullenme
	Anne sevgisi	Atatürk	Yardımlaşma
11 metafor	13 metafor	13 metafor	13 metafor

İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Barış Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlara Dair Bulgular

İlkokul ve ortaokul öğrencileri barış kavramına ilişkin toplam 50 adet geçerli metafor üretmişlerdir. 34 metafor yalnızca bir öğrenci tarafından üretilmiştir. Diğer 16 metaforu üreten öğrenci sayılarının ise 2 ile 55 öğrenci arasında değiştiği tespit edilmiştir. Görüldüğü gibi barış kavramına ilişkin ilkökul ve ortaokul öğrencileri tarafından çok sayıda metafor kullanılmıştır. Öğrenciler tarafından barış kavramına ilişkin en çok tercih edilen metaforların şu şekilde olduğu görülmektedir.

Sevgi (f=55), saygı (f=20), anne (f=19), dostluk (f=18), paylaşmak (f=18), Atatürk (f=16), arkadaş (f=15), öğretmen (f=14), kardeş (f=10), baba (f=8), aile (f=5), birlik (f=5), abi(f=4), abla (f=3), anne sevgisi (f=2), mutluluk (f=2).

Öğrenciler tarafından üretilen metaforlar ve barış kavramıyla ilgili yapılan bilimsel tanımlarla karşılaştırıldığında, yeterli olmadı söylenebilir. Barış kavramı; adalet, insan hakları, ayrımcılık ve önyargıdan kaçınmak gibi kavramları da içermektedir. Üretilen metaforlara bu açıdan bakıldığında, öğrencilerin barış kavramı hakkındaki bilgilerinin ileri düzeyde olmadığı anlaşılmaktadır.

İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Barış Kavramına Yönelik Sahip Oldukları Metaforların Oluşturduğu Kategoriler

İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin barış kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar dört kategoride toplanmıştır. Bunlar barışın birleştirici özelliği, barışın yaşamsal özelliği, barışın gelişim değişim özelliği, barışın toplumsal özelliği kategorileridir.

Tablo 4: İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Barış Kavramına Yönelik Sahip Oldukları Metafor Kategorileri, Frekansları ve Yüzdeleri

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Frekansı	Yüzde %	Metafor Adeti
Barışın birleştirici özelliği	Sevgi (55), paylaşmak (18), yapıştırıcı (1), zincir (1), iyilik (1), mutluluk (2), ortaklık (1), Mevlana (1), sarılmak (1), vatan (1), ev (1)	83	33	11
Barışın yaşamsal özelliği	Anne (19), Kardeş (10), baba(8), Aile (5), Abi (4), Abla (3), Anne sevgisi (2),Tuz (1),Özgürlük (1),Su (1),Hayat (1),Güneş (1), Aydınlık (1),	57	23	13
Barışın gelişim değişim özelliği	Atatürk (16), çiçek (1),ağaç (1), Çiçekli bahçe (1), kuş (1), dünya (1), çocuk (1), futbol (1),kedi (1), gökkuşağı (1),yağmur (1), güvercin (1), ay (1),	28	11	13
Barışın toplumsal özelliği	Saygı (20), Dostluk (18),arkadaş (15),öğretmen (14),Birlik (5), huzur (1), aşk (1), hak(1), okul(1),Dünya kardeşliği (1),egemenlik (1), kabullenme (1), yardımlaşma (1),	80	32	13
Toplam	50	248	100	50

Tablo 4'te görüldüğü gibi barışın birleştirici özelliği kategorisinde 11 metefor, barışın yaşamsal özelliği, barışın gelişim değişim özelliği ve barışın toplumsal özelliği kategorisinde 13 metefor üretilmiştir. Üretilen metefor frekanslarına baktığımızda barışın birleştirici özelliği kategorisinde 83 öğrenci, barışın yaşamsal özelliği kategorisinde 57 öğrenci, barışın gelişim değişim özelliği kategorisinde 28 öğrenci ve barışın toplumsal özelliği kategorisinde 80 öğrencinin meteforları oluşturduğu görülmektedir.

Barışın Birleştirici Özelliği Kategorisi

Öğrenciler tarafından en çok tercih edilen ve kategoriler içerisinde en çok öğrenci sayısı bulunandır. Aşağıda bu kategoriye oluşturan metaforların ilkokul ve ortaokul öğrencileri tarafından tanımlamalarına ilişkin örnekler yer almaktadır.

'Bana göre barış zincire benzer, çünkü barışta zincir gibi insanları birbirine bağlar.' (erkek, 7. sınıf)
'Bana göre barış Mevlana'ya benzer, çünkü Mevlana' dünya barışının simgesidir. (erkek, 6. sınıf)

'Bana göre barış sarılmaya benzer, çünkü sarılmak birleştirir.' (kız, 3.sınıf)
'Bana göre barış vatana benzer, çünkü herkes vatanında birlik içinde yaşar' (erkek, 6.sınıf)
'Bana göre barış sevgiye benzer, çünkü sevgiyle birleşir tüm kalpler' (kız, 4.sınıf)
'Bana göre barış mutluluğa benzer, çünkü insanlar bir arada yaşar.' (kız, 8. sınıf)

Barışın Yaşamsal Özelliği Kategorisi

Bu kategoride öğrenciler daha çok barışın yaşam alanları ve önemini ele alarak metaforlar üretmişlerdir. Aşağıda bu kategoriyi oluşturan metaforların ilkökul ve ortaokul öğrencileri tarafından tanımlamalarına ilişkin örnekler yer almaktadır.

'Bana göre barış anneye benzer çünkü annemiz olmazsa yaşayamayız.' (kız, 4.sınıf)

'Bana göre barış suya benzer çünkü susuz hayat gibi barışsız hayat da olmaz.' (erkek, 8.sınıf)

'Bana göre barış güneşe benzer, çünkü güneş olmazsa yaşam olmaz, canlılar olmaz.' (kız, 8.sınıf)

'Bana göre barış hayata benzer, çünkü barış olmadan hayatın anlamı olmaz.' (kız, 7. sınıf)

'Bana göre barış aileye benzer, çünkü insanlar aile içinde var olurlar.' (erkek, 6. sınıf)

Barışın Gelişim Değişim Özelliği Kategorisi

Bu kategoride öğrenciler daha çok barışı daha çok gelişimi ve değişimi ifade eden kavramlarla ilişkilendirerek metaforlar üretmişlerdir. Aşağıda bu kategoriyi oluşturan metaforların ilkökul ve ortaokul öğrencileri tarafından tanımlamalarına ilişkin örnekler yer almaktadır.

'Bana göre barış çiçeğe benzer, çünkü barış çiçekler gibi çoğalınca dünya daha güzel olur.' (kız, 5. sınıf)

'Bana göre barış Atatürk'e benzer, çünkü barış içinde yaşayan milletler büyür.' (erkek, 8. sınıf)

'Bana göre barış dünyaya benzer, çünkü dünya barış içinde daha güzel değişir.' (kız, 6.sınıf).

'Bana göre barış gökkuşağına benzer, çünkü bir anda çıkan gökkuşağı da a anda her yeri değiştirir.' (kız, 7.sınıf)

'Bana göre barış ağaca benzer, çünkü ağaç gibi gelişip güçlendikçe kök salar.' (erkek, 8.sınıf).

Barışın Toplumsal Özelliği Kategorisi

Bu kategoride öğrenciler daha çok barışı daha çok toplumsal özellik gösteren kavramlarla ilişkilendirerek metaforlar üretmişlerdir. Aşağıda bu kategoriyi oluşturan metaforların ilkökul ve ortaokul öğrencileri tarafından tanımlamalarına ilişkin örnekler yer almaktadır.

'Bana göre barış dostluğa benzer, çünkü toplumları birleştirir.' (kız, 5.sınıf).

'Bana göre barış kabullenmeye benzer, çünkü karşımızdakini kabul edersek toplumda barış içinde yaşarız.' (erkek, 8.sınıf)

'Bana göre barış saygıya benzer, çünkü birbirimizi sayarsak toplumda barış içinde yaşarız.' (erkek, 6. sınıf)

'Bana göre barış dünya kardeşliğine benzer, çünkü dünya ülkelerinde kardeşlik sağlanırsa barış olur.' (kız, 8. sınıf)

Kız ve Erkek Öğrencilerin Barış Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlara Ait Bulgular

İlkokul ve ortaokul öğrencileri barış kavramına ilişkin toplam 50 adet geçerli metafor üretmişlerdir. Bu metaforların 20'si kız öğrenciler, 16 metafor erkek öğrenciler ve 14 metafor ise hem kız hem de erkek öğrenciler

tarafından üretilmiştir. Üretilen metaforlar incelendiğinde, kız ve erkek öğrencilerin Barış kavramı ile ilişkilendirdikleri sözcüklerin olumlu olduğu görülmektedir.

Kız ve Erkek Öğrencilerinin Barış Kavramına Yönelik Sahip Oldukları Metaforlar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: Kız ve Erkek Öğrencilerinin Barış Kavramına Yönelik Sahip Oldukları Metaforlar

Kız Öğrencilerin Ürettikleri Metaforlar	Erkek Öğrencilerin Ürettikleri Metaforlar	Hem kız hem de erkek öğrenciler tarafından üretilen metaforlar			
dünya kardeşliğine	aşk	zincir	tuz	sevgi	abi
iyilik	ay	kabullenme	egemenlik	saygı	dostluk
gökkuşağına	güvercin	ağaç	özgürlük	anne	birlik
dünyaya	huzur	Mevlana	ortaklık	kardeş	Atatürk
sarılmaya	çocuk	futbol	su	baba	arkadaş
paylaşmaya	keçi	yapıştırıcı	hayat	aile	öğretmen
mutluluk	ev	hak	aydınlık		
çiçekli bahçe	anne sevgisi	yardımlaşma	okul		
çiçek	güneş				
kuş	yağmur				

SONUÇ

Bu araştırma, ilkököl ve ortaoköl öğrencilerinin barış kavramına ilişkin sahip oldukları algıları metaforlar yardımıyla ortaya çıkarmak ve bu metaforları belli kavramsal kategoriler altında toplayabilmek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmaya özgü olarak öğrencilerin barışa ilişkin algılarını tespit etmekte metaforların oldukça güçlü bir araç olarak kullanıldığı söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre öğrencilerin ürettikleri metaforların hepsinin olumlu olduğu ve öğrencilerin barışı olumlu algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler barış kavramını, sevgi (55), saygı (20), anne (19), dostluk, (18), paylaşmak (18), Atatürk (16), arkadaş (15), öğretmen (14), kardeş (10), baba (8), aile (5), birlik (5), abi (4), abla (3), anne sevgisi (2), mutluluk (2) sözcükleriyle ilişkili olarak tanımlamışlardır. Üretilen 50 metafora bakıldığında, araştırmaya katılan öğrencilerin, barış kavramlarına yönelik tanımlamalarının benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Kız ve erkek öğrencilerin hepsinin, barış kavramına ilişkin olumlu metaforlar ürettiği görülmüştür. Sınıf seviyelerine göre ise ilkököl öğrencilerinin barış kavramını, daha somut sözcüklerle açıkladığı, öğrencilerin sınıf seviyesinin arttıkça kavramları da soyut kavramlar olduğu görülmektedir.

ÖNERİLER

Toplumsal bir sorun olan şiddetin sonlandırılması konusunda, toplumun her bireyinin bazı sorumlulukları olduğu düşünüldüğünde barış kavramına yönelik, bir kültür oluşmasında ilkököl ve ortaoküllerin önemi açıktır. Geleceği oluşturan çocuklara, şiddeti sonlandıracak bilgi ve becerilerin kazandırılması; barış kavramının bir kültür olarak aktarılması ile toplumsal huzurun sağlanmasında ilk ve ortaoküllerin hem zorunlu olmaları, hem de eğitimin ilk basamağı olmaları gibi nedenlerle önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda okullarımızda barış kavramının somutlaştırılması, öğrenmeye değer ve uğruna çabalanması gereken bir kavram olarak öğrencilere sunulması gerekmektedir. Ancak bu somutlaştırma bilgi aktarmanın ötesinde, demokratik eğitim ortamlarının oluşturulması, toplumda etkin görevler alacak demokratik vatandaşlar yetiştirmek için demokrasinin gerektirdiği, bilgi, beceri ve

tutumların okullarda öğrencilere yaşatılarak kazandırılması gerekmektedir. Öğrencilere bu kazanımları edindirebilmek için öğretmenlerin, barış kavramına ilişkin olarak zihinlerinde oluşturdukları anlam, onların sınıf içindeki öğretimsel uygulamalarının bir nedenidir. Bu açıdan öğretmenlerin öncelikle öğrencilere iyi model olmaları ve bu alana ilişkin eğitim almaları gerekmektedir. Çocuğun barış anlayışı, eğitim ortamının ve ailelerin çocuklarıyla olan etkileşimi ve etkisiyle geliştirilebilir. Barış kavramı ilgili tanımlamalar bütünsel anlamda değerlendirildiğinde, sevgi, saygı, anlayış, hoşgörü, huzur, eşitlik ve uyum öğelerinin ortak kavramlar olduğu dikkati çekmektedir. Bu nedenle eğitimle ilgili olan tüm unsurların barış kavramının bir değer olarak edindirilmesinde aktif ve etkili rol almaları gereği kaçınılmazdır. Eğitimle ilgili tüm paydaşların katılabileceği barış etkinliklerine okullarda yer verilmesinin de okul atmosferini olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir.

Barış kavramının bir değer olarak kazandırılma etkinliklerine, okul öncesi dönemden başlayarak tüm eğitim kademelerinde yer verilmesinin önem ve gerekliliği bireylerin bütünsel anlamda gelişimlerine destek sağlayabileceğini de unutmamak gerekir. Bu nedenle mevcut öğretim programlarında barış değeri, programların geneline yansıyan bir anlayış doğrultusunda oluşturulması daha anlamlı olacaktır.

Türkiye’de barış kavramına yönelik yapılan çalışmaların, Bayram ve Aslan (2008), Bedir ve Demir (2008), Bedir ve Arslan (2008), Bursalıoğlu (1987), Gazioğlu (2008), Kamaraj ve Kerem (2004, 2005, 2006), Sertel ve Kurt (2004), Tapan (2006), Türnüklü ve Şahin (2006) ve Yemenici (2008)’in yaptığı çalışmalarla sınırlı olduğu görülmektedir. Bu konuyla ilgili olarak, eğitimin her düzeyinde çeşitli araştırmaların yapılması, Türkiye’de konuyla ilgili ilerleme sağlanması ve farkındalığın artırılması bakımından önemlidir.

KAYNAKÇA

Aydın, F. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Coğrafya Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Metaforlar. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 10 (3), 1293-1322

Aydoğdu, E. (2008). İlköğretim Okullarındaki Öğrenci Ve Öğretmenlerin Sahip Oldukları Okul Algıları İle İdeal Okul Algılarının Metaforlar Yardımıyla Analizi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Bar-Tal, D. (2002). The Elusive Nature Of Peace Education. In G. Salomon & B. Nevo (Eds.), Peace Education: The Concept, Principles, And Practices Around The World (pp. 27-36). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.

Bayram, D., & Aslan, C. (2008, September). *An analysis on thema of "Peace" in primary Turkish curricula. Proceedings for WCCI 13. Word conference in education on Creating a Global Culture of Peace: Strategies, for Curriculum Development and Implementation.* Antalya, Turkey.

Bedir, G., & Arslan, M. (2008, September). An educational program model directed to develop "peace education" attitude for students at the second echelon. *Proceedings for WCCI 13. Word conference in education on Creating a Global Culture of Peace: Strategies, for Curriculum Development and Implementation.* Antalya, Turkey.

Bedir, G., & Demir, S. (2008). Primary school students' metaphors about the concept of "peace". *Proceedings for WCCI 13. Word conference in education on Creating a Global Culture of Peace: Strategies, for Curriculum Development and Implementation.* Antalya, Turkey.

Cerit, Y. (2008). Öğretmen Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Görüşleri. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. Güz 2008, 6(4), 693-712.

Gazioğlu, G. (2008). *The effect of peace and conflict resolution education on emotional intelligence, self concept and conflict resolution skills.* Unpublished master's thesis, Boğaziçi University, İstanbul.

Harris, I. M., & Morrison, M. L. (2003). Peace education (2nd ed.). Jefferson, NC: McFarland.

Kamaraj, I. ve Kerem, E. A. (2004). Erken çocukluk dönemi barış değerine evrensel bir bakış I. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 93-104.

Kamaraj, I. ve Kerem, E. A. (2004). Erken çocukluk döneminde barış sosyal değerine ilişkin eğitici drama uygulamaları. *Erken Çocukluk Eğitiminde Sanat Sempozyumu Bildiri Kitabı* içinde (s. 206-214). İstanbul: Morpa Yayıncılık.

Kamaraj, I. ve Kerem, E. A. (2005, Ocak). *Erken çocukluk döneminde, barış değerine ilişkin bir program modeli.* Eğitimde İyi Örnekler Konferansı'nda sunulan bildiri, Sabancı Üniversitesi, İstanbul.

Inbar, D. (1996). The Free Educational Prison: Metaphors And Images. *Educational Research*, 38(1) 77-92.

Lakoff, G. Ve Johnson, M. (2005). *Metaforlar: Hayat, Anlam Ve Dil* (Çev. G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma.

Morgan, G. (1998). *Yönetim Ve Örgüt Teorilerinde Metafor.* (G. Bulut, Çev.) İstanbul: Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası.

Mutlu, E. (1998). *İletişim Sözlüğü.* Ankara: Ark Yayınları.

Öztürk, Ç. (2007). Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının "Coğrafya" Kavramına Yönelik Metafor Durumları. Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(2) 55-69.

Saban, A. (2009). Öğretmen Adaylarının Öğrenci Kavramına İlişkin Sahip Olduğu Metaforlar. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(2), 281-326.

Saban, A., Koçbekar, B. N., & Saban, A. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.

Sertel, J.M., Kurt, G., Oral, Z. (2004). *Barış Bireyde Baslar*. İstanbul: Ekspres Basım

Silman, F., & Şimşek, H. (2006). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Okulları ve Merkezi Eğitim Kurumlarına Mecazlar Yoluyla Bir Bakış. *Eğitim Araştırmaları*, 6(23), 177-187.

Ünal, A., Ünal, E. (2010). Öğretmen Ve Öğrencilerin Rehber Öğretmeni Algılamalarına İlişkin Bir Durum Çalışması, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2),919-946.

Tapan, Ç. (2006). *Barış eğitimi programının öğrencilerin çatışma çözme becerileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Türnüklü, A. ve Şahin, İ. (2006). İlköğretim okullarında, çatışma çözüm stratejilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 4 (297), 11-21.

Yemenici, A. (2008, September). A peace education model: Cellular, peace. *Proceedings for WCCI 13. World conference in education on Creating a Global Culture of Peace: Strategies, for Curriculum Development and Implementation*. Antalya, Turkey.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.